

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonae, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. 4. Testimonia sanctorum Patrum de sacra Pslamodia ab ortu Ecclesiae,
& deinceps temporum serie servata. Addita quaedam de ejus excellentia,
& de perenni Psalmodia in quibusdam Ecclesiis instituta. ...

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

cœnâ subdunt vigiliis, in quibus pernoctare solent, & cantare hoc modo. Confestim surgunt omnes ex utraque parte convivium quoddam celebraturi, & primum fiunt chori duo, virorum unus, alter mulierum. In utroque suus eligitur dux & præcentor, qui simul & personæ dignitate, & arte musicæ antecellit. Deinde hymnos canunt in Deum metris, & modulationibus multis compositos, nunc junctis vocibus simul resonantes, nunc sibi invicem congruè respondentes. Hæc Philo, cui Græcum testem adjungo Lucianum ^m Samosatenum cognomento Atheum. Hic in dialogo quodam, postquam ore sacrilego Christi religionem impudenter irrisit, Christianos in sine conviciatur ad hymnos totâ nocte decantandos vigilantes. Plinius ⁿ item Secundus libro decimo Epistolarum, Christianorum mores Trajano Cæsari ita describit, quod soliti essent statim die ante lucem convenire, carmenque Christo quasi Deo dicere secum invicem, seque sacramento non in scelus aliquod obstringere; sed ne furta, ne latrocinia, ne adulteria committerent, & quæ sequuntur. Ammianus quoque Marcellinus ^o Christianorum in Ecclesia pernoctationes commemorat. Hæc infideles: sed fidelium testimonia quis recenseat? Lassatur calamus gravissimorum Patrum Græcorum & Latinorum numero, qui unanimi consensu hymnodicæ ritum, horas, & antiquissimum institutum stabilierunt. Hic sacrosanctæ Psalmodiæ merities est, hic aurum, hæc nunquam interitura juvenus. Sed præcipuas tantum insigniorum Patrum sententias recitabo, servato ordine temporis, quo quisque vixit.

S. I V.

Testimonia sanctorum Patrum de sacra Psalmodia ab ortu Ecclesiæ, & deinceps temporum serie servata. Addita quadam de ejus excellentia, & de perenni psalmodia quibusdam Ecclesiis instituta. Desiderium laudandi Deum. Tacti obiter quidam Ecclesiastica Hymnodicæ calumniatores.

1. **O**ccurrunt nobis in ipsis Ecclesiæ incunabulis, primo scilicet Christiano sæculo, qui viri! Clemens Romanus ^p, & Dionysius

^m Lucianus in Philopatre. ⁿ Plin. lib. 10. ep. 97.
^o Ann. Marcellin. l. 28. in fi. ^p Clem. Rom. lib. 8. c. 34.

Areopagita. Primus in Apostolicis constitutionibus orandum esse præcipit mane, horâ terciâ, sextâ, & nonâ, vespere, & ad galli cantum. Mane gratias agentes, ait, quod illuminavit nos nocte sublatâ, & reddito die. Tertiâ, quod eâ horâ Pilatus judicium adversus Dominum pronuntiavit: Sextâ, quod eâ horâ in crucem adus est: Nonâ quod tunc omnia mota & tremefacta sunt Domino crucifixo, quia horrent audaciam impiorum Judæorum, & contumeliam Domini ferre non possent: Vespere, quod noctem dederit ad requiescendum à diurnis laboribus: Ad galli cantum, quod eâ horâ nunciet adventum diei ad faciendam opera lucis. Alter ^r Epistola ad Demophilum laudat S. Carpum, quod solet circa mediam noctem ad divinos evigilare hymnos. Et libro de Ecclesiastica Hierarchia Ecclesiasticum cantum vocat concordem & consonam sacrarum rerum choream: passimque meminit hymnologicæ, psalmodicæ, lectionum, & canticorum. Sanctus quoque Ignatius Martyr ^r Epistola ad Magnesianos, & ad Heronem sacros cœtus, & synaxes ad orandum commendat: & Epistola ad Philippenses salutem collegia Virginum, quæ cum Deo se consecrasset, proculdubio psalmis & orationibus statim horis incubebant. Invita etiam S. Cornelii Centurionis ^s, quem Petrus Apostolus baptizavit, nocturnæ psalmodiæ, hymnorumque mentio fit. Spectat denique ad primum sæculum, quod Cassianus in Monasticis institutionibus scribit. Nam cum in primordiis fidei pauci quidem, sed probatissimi Manachorum nomine censerentur, qui à beatæ memoriæ Evangelistæ Marco normam suscipere vivendi, cum diverso modo quidam quinquagenos, alii sexagenos psalmos in nocturna & vespertina synaxi dici instituerent, quidam in medio fratrum apparens duodecim psalmos recitavit, & repente disparuit, sicque illis Angelico monitu præscriptus est numerus psalmodiarum tam in vespertinis, quam in nocturnis conventibus servandus.

2. Secundo sæculo præter Justinum Martyrem, & Philosophum, nullum ex Patribus invenimus, qui specialiter & expressè divinarum officiorum mentionem faciat: nam Theophilus, Athenagoras, Tarianus, & Irenæus toti sunt in confutandis infidelibus: aliorum opera non extant. Justinus ^u autem in Apologetico pro

^r Dionysius Areopagita. ^s Ignatius Mart. [Apud Surn. n. die 13. Sept.]
^u Justinus Mart. [Joan. Cass. lib. 2. cap. 5.]

Christianis, conventus & preces, ac in iis facras lectiones commemorat. Et ibidem; Precibus finitis, inquit, unusquisque laudem, & gloriam rerum universarum Patri per nomen Filii, & Spiritus sancti offert. Epistola quoque ad Zenam, & initio colloquii cum Triphone Judæo hymnorum, & laudum meminit, precumque nocturnarum ac diurnarum. Hoc item sæculo occurrit S. Abercius Episcopus Hierapolitanus, qui solitas horæ nonæ preces recitasse dicitur, ut refert Surius * in ejus vita ex Simeone Metaphraste. Occurrit & Monasterium sancti Heleni Episcopi, cui præfuit Theodorus, illique successit Eugenia, quæ ibidem in habitu virili mentita sexum monachum agebat. Inter hujus autem virtutes auctor vitæ ejus apud Heribertum Rosevidum † hæc habet: Tertix, sextæ, nonæ, vespertinæ, vel nocturnis, atque matutinis horis tam cautissimè insistebat, ut videretur jam perisse Deo, si horarum vel quidpiam spatii absque divinis laudibus aliqua præterisset.

3. In limine tertii sæculi statim inveniemus Tertullianum ‡: quem meritò Latinorum Scriptorum antesignanum dixerimus. Hic in Apologetico adversus gentes cœtus antelucanos ad canendum Christo ex Epistola Plinii citata commemorat. Et ibidem, Coimus, inquit, in cœtum & congregationem, ut ad Deum quasi manu facta præcationibus ambiamus orantes, cogimur ad divinarum litterarum commemorationem. Libro de Corona militis cœtus antelucanos iterum laudat, aliosque ritus Ecclesiæ, libro secundo ad Uxorem: & libro de jujuniis horam tertiam, sextam, nonam & vespertinam, earumque rationem eleganter explanat. Ex adverso floret Græcorum præcipuus Origenes †, qui libro primo contra Celsum, primum caput criminationis adversus Christianos fuisse scribit, quod clancularios conventus haberent, ad agapen nimirum & ad synaxim. Idem libro tertio in Job (si tamen ipsius sunt ea commentaria) matutinas & vespertinas deprecationes commendat. Quid ejus Præceptor Clemens Alexandrinus ‡, nonne septimo Stromatum tertix, sextæ, & nonæ meminit? Deinde subdit; Jam verò triplicem horarum divisionem, quæ totidem sunt honoratæ precibus, sciunt qui norunt beatam sanctarum mansionum Trinitatem. His omnibus & martyrio & eloquio major est Cy-

prianus †, qui libro de Oratione Dominica, nocturnæ & matutinæ precis, tertix item, & sextæ, & nonæ, ac vesperarum mysteria edisserit, cujus aurea verba capite sequenti recitabo. Sanctus item Zeno † sermone primo ad Neophytos post baptismum dulces vigilias clarissimæ noctis exultat: Et Cæcilius apud Minutium Felicem † nocturnas congregationes Christianorum calumniatur, eosque vocat Latibrosos & Lucifugaces. Similiter Arnobius † libro primo contra gentes; Quotidianis, inquit, precibus Deum colimus. Vixit & hoc sæculo sanctus Hippolytus † Martyr Episcopus Portuensis, qui oratione de consummatione sæculi, inter cæteros Ecclesiæ ritus ab Anti-Christo tollendos psalmorum decantationem enumerat. Ad hæc tandem tempora pertinent plures Sancti, ex quorum actis illustria de horis canonicis testimonia eliciuntur. S. Chariton plures Lauras ædificavit suisque Monachis constitutiones scripsit, præsertim verò de psalmodia tam diurna, quam quæ noctu fieret †. Cum S. Basileus Episcopus Amaseæ detineretur in carcere, Clerici & Diaconi auro impetrarunt à custodibus, ut ad ipsum magnum Pontificem intrare possent, & unà cum illo Divinas preces, noctibus præsertim canere, ut scribit in ejus vita Joannes Presbyter Nicomediensis †. In actis S. Sebastiani † à B. Tiburtio Præfecti Filio quidam Torquatus reprehenditur solo nomine Christianus, quod hymnos noctu psallentibus pervigil non interesset. Matutinum officium, & horæ nonæ preces in vita S. Febronia Virginis & Martyris leguntur, quam scripsit Thomas sanctimonialis †. In actis sanctorum Martyrum † Indes, & Domnæ cum aliis, qui passi sunt Nicomediæ, mentio fit Christianorum, ut nocturna officia Deo psallerent, de more in Ecclesia congregatorum.

4. Quartum sæculum exhibet nobis Eusebium Cæsariensem † passim in Ecclesiastica Historia; & Pachomium Abbatem †, qui regulam & modum psallendi accepit ab angelo. Magnumque Antonium †, qui plura monasteria instituit plena choris psallentium. Quid Athanasium † commemorem, quid Basilium, quid Gregorium Nazianzenum? Primus libro de

O o o o 3 virgini-

c Cyprianus. d Zeno. e Minutius Felix. f Arnobius. g Hippolytus Portuensis. h Surius 28. sept. i Joannes Nicomediensis. k Surius 20. Jan. l Thomas sanctimonialis. m Surius 27. Dec. n Euseb. Cæsariensis. o Pachom. Abb. p Anton. Magn. q Athanasius.

* Surius die 28. Octobr. y Rosev. de vitis Patr. lib. 1. z Tertullianus. a Origenes. b Clemens Alexandrinus.

virginitate, siue de meditatione, Sol oriens, inquit, videat librum in manibus. Post tertiam synaxem conficies, quoniam eâ horâ defixum est lignum crucis. Sextâ horâ absolues deprecationes cum Psalmis, ploratu, & supplicationibus, quoniam hâc horâ pependit Filius Dei in cruce. Nonâ horâ rursûm in hymnis & glorificationibus eris, quoniam hâc horâ Dominus in cruce pendens reddidit spiritum. Duodecimâ horâ majorem & longiorem facies synaxim. Mediâ nocte excitaberis, & hymnis celebrabis Dominum Deum tuum. Matutino tempore hunc Psalmum dicito, *Deus, Deus meus, ad te de luce vigilo*, & *Benedicite omnia opera Domini Domino*. Idem Apologia ad Constantium Imp. agit de precepcionum synaxi, deque vigiliis, & pernoctationibus. Basilius, eadem horas celebrat in regulis fustis disputatis quæstione 37. & sermone primo de institutione Monachorum, qui aliis est sermo quartus exercitamentorum pietatis; Epistola item 6. ad Neocæsarienses; & Epistola primâ ad Gregorium Theologum; Ecquid beatius, ait, quam hominem in terra concentum Angelorum imitari? incunte statim die in orationes ire? in hymnis & canticis Creatorem venerari? Ipse verò Theologus oratione habitâ coram C. L. Episcopis, & oratione primâ aduersus Julianum, & secundâ in Pascha, psalmodiarum concentum, nocturnas vigilias, & alternas modulationes commendat, & oratione undecima de Laudibus Gorgoniæ sororis. O noctes infomnes, exclamat, & psalmodiarum cantus, & stationem ex die in diem desinentem! O David, quam tu piis dumtaxat animabus haud prolixè cecinisti; In carminibus verò tanquam de re notissima sic canit:

— sed quod omnibus notissimum,
Nocturnè cernis ut canat laudes Deo
Naturæ uterque sexus oblitus suæ?
Quos, quamque sancti cernis Angelicum chorum,
Qui nunc simul, nunc vocibus alternis canit?

Contentiunt alii Patres, S. Ephrem Syrus ^u sermone de beatitudinibus, horæ tertie, sextæ, nonæ, vespertinæ, & matutinæ mentionem facit: & Parænesi 19. & 21. morem surgendi nocturno tempore ad celebrandas divinas laudes usitatissimum semper fuisse asseverat. Gregorius Nyssenus ^x epistola ad Olympium Monachum, quæ est de vita sororis ejus Macrinæ,

r Basilius. I Gregorius Nazianzenus. t Jamb. 18.
u Ephrem Syrus. x Gregorius Nyssenus.

assiduam psalmodiarum decantationem inter præcipuas sanctimonialium exercitationes recenset, speciatim verò vespertinas preces, & nocturnas vigilias celebrat. Cæsarius ^y in Dialogis de fide Catholica; Peculiariter, inquit, à sacro cœtu Christigeræ Ecclesiæ nostræ usurpatur septenaria beneficentia; septies enim in die laudavi te, ait David auctor carminum divinorum. Gaudentius ^z Episcopus Brixianus vigiliarum meminit primo, & quarto sermone: psalmodiarum, hymnorum, & canticorum spiritualium sermone octavo, & nono, specialiter vero sermone nono ait; lectiones divinas aure percipimus, ore Dominum confitemur, laudamus, benedicimus, obsecramus, manus supplices ad cœlum tendimus, pedibus ad Ecclesiam currimus, & unam Trinitatis Deitatem flexis ad terram genibus adoramus. Theophilus Alexandrinus ^a Epistolâ prima Paschali circa finem, hymnos commemorat in Ecclesiastica congregatione Domino decantatos. Hymnos item matutinos, & psalmos ad lucernam decantatos laudat Epiphanius ^b in expositione fidei Catholicæ, ubi etiam varia Monachorum instituta describit: atque ipsum in suo Monasterio tertiam, sextam, nonam, & vespertas more majorum instituisse libro quinto de vitis Patrum invenio. Palladius ^c in Historia Lausiaca narrat de monte Nitriæ, in quo vivebant quinque millia Monachorum tempore Magni Antonii, circa horam autem nonam, inquit, licet stare, & audire in unoquoque Monasterio hymnos & psalmos Christo canentes, & preces ad hymnos emittentes; adeò ut existimet quispiam se sublimè elatum transmigrare in paradysum deliciarum. Astruit vigilias Hilarius ^d ad Psalmum 118. ad illum versiculum, *Memor fui nocte nominis tui Domine*: itemque Ambrosius ^e ibidem, & tractatu ad Virginem lapsam, & sermone 25. qui est in die Cinerum, aliasque horas enumerat libro tertio de Virginibus. Paulinus ^f Nolæ Episcopus libro 3. de vita S. Martini sic canit:

— Vigil ociosus omnis
Turba ad consuetos modulamina dulcia psalmos
Advolat, & sanctis solatia querit in hymnis,
Quæ pellant segnes vegetato corpore somnos,
Cantibus, & sacris nocturna silentia vincant.
Dicebant Donatistæ, Ecclesiam apud ipsos tantum

y Cæsarius dial. 4. interrog. 191. z Gaudentius.
a Theophilus Alexandrinus. b Epiphanius lib. 5. de vitis P.P. libello 12. num. 6. c Hist. Laus. c. 7.
d Hilarius. e Ambrosius. f Paulinus.

canndm esse. Redarguit eos libro secundo contra Parmenianum S. Optatus Milevitanus & ex Psalmo, qui præcipit laudari Dominum à solis ortu usque ad occasum, & ait: Numquid pagani extralegales possunt cantare Deo, aut laudare nomen Dei, & non sola Ecclesia, quæ in lege est? Quam si apud vos tantummodò esse dicitis, fraudatis aures Dei. Si vos soli laudatis, totus tacebit orbis, qui est ab ortu solis usque ad occasum. Clausistis ora omnium Christianarum gentium: indixistis silentium populis universis Deum per momenta laudare cupientibus. Igitur si & Deus debitas sibi laudes expectat, & ut sonent Spiritus sanctus hortatur, & totus orbis quod debet paratus est reddere, ne fraudetur Deus: etiam vos ipsi laudate cum omnibus, aut quia nolulistis esse cum omnibus, soli conticescite. Aurelius Prudentius ^h hymno primo *Kadnusylvan* noctis vigiliis concelebrat, & hymno ad incensionem cerei Paschalis, vel, ut habent aliæ impressiones ad incensionem lucernarum, ait:

*Nos festis trahimus per pia gaudia
Noctemque conciliis, vota que prospere,
Certatim vigili congerimus prece,
Exstructoque agimus liba sacrario.
Pendent mobilibus lumina funibus,
Quæ suffixa micant per laquearia,
Et de languidulis sora natalibus.
Lucem perspicuo flamma jacet vitro.*

Sed omittamè hoc sæculo clarissimos viros Hieronymum & Chrysostomum? Hic ad Psalmum 118. ad versum, Septies in die laudem dixi tibi, optimi quique viri, inquit, ac pietate præditi, quovis die stationem ad Deum septies faciunt. Primum scilicet noctu vigilantes, quod etiam diluculum appellamus. Deinde ad solis exortum Deo, qui diem invexit, gratias agunt. Horâ tertiâ cum Spiritus sanctus ad Apostolos accessit: Sextâ, cum Christus Deus noster carne cruci affixus est, ac chirographum illud, quod nobis contrarium erat, delevit; Nonâ cum cruorem effudit, ac spiritum tradidit, nosque à diaboli dominatu liberavit. Ad solis occasum, quod etiam lucernarium appellamus, quia tunc ob diei transitum Deo gratias agimus. Postremò cum ad somnum nos conferimus. Quæ quidem omnia in unum collecta septenarium efficiunt. Idem homil. 59. ad populum Antiochenum, postquam celebravit vi-

gilia nocturnas, ad quas Monachos surrexisse asserit ante diem cum gallus cantavit, rursum facto die matutinas orationes, & hymnos commemorat, tum tertiam, sextam, nonam, & vespertinas preces. Et in quatuor partes, inquit, diem dispartiti, dum singulæ partes implentur, psalmodiis & hymnis Deum venerantur. Vespere facto mentem petunt, deinde parum sedentes, vel potius hymnis omnia concludentes in suo quisque lectulo requiescunt. Et hom. 14. in primam ad Timoth. describens vitam Monachorum, post nocturnas preces laudes matutinas enumerat, itemque tertiam, sextam, nonam, & vespertinam synaxim. Hieronymus ^k autem epist. 8. ad Demetriadem; præter psalmodiarum, inquit, & orationis ordinem, quod tibi horâ tertiâ, sextâ, nonâ, ad vespertinum, mediâ nocte, & mane semper est exercendum, statue, quot horis sanctam scripturam edificere debeas. Et Epistola 22. ad Eustochium, Horam tertiam, sextam, nonam, diluculum quoque & vespertinam nemo est, ait, qui nesciat: noctibus bis, terque surgendum. Legendus item est epistolâ 27. quæ est Epitaphium sanctæ Paulæ: & in caput sextum Danielis.

5. Quinti sæculi agmen ducit Augustinus ^l. Sat dictum solo nomine. Vigiliarum meminit sermone 2. 5. 6. & 140. de tempore: & initio concionis ad Catechumenos, tomo 6. & homilia 26. inter quinquaginta: quibus sermone 55. tertiam, sextam, & nonam; sermone verò 251. & lib. 22. de Civit. Dei cap. 8. vespertinas preces adjungit. Libro autem 9. confessionum, vigiliarum, hymnorumque à D. Ambrosio institutorum concentum laudat, itemque Epistola 119. ad Januarium, quæ est de ritibus Ecclesiæ, & alibi passim. Sequitur Joannes Cassianus ^m rerum Monasticarum diligens Scriptor, qui libro secundo & tertio de institutis cenobiorum horarum canonicarum ritum & modum accuratè describit, tertiæ scilicet, sextæ, & nonæ, vespertinarum, & nocturnarum preceationum, matutinae laudis, & primæ, quam alteram matutinam vocat, & suo tempore in suo Bethleemico Monasterio institutam tradit. Nec desunt alii Patres, & Scriptores insignes hujus sæculi. Petrus Chrysologus ⁿ laudat vigiliis sermone 24. & 39. itemque diurnas orandi horas sermone 21. Synesius ^o Episcopus hymno primo matutinos, vespertinos, & nocturnos

^g Optatus Milevitanus. ^h Prudentius. ⁱ Chrysostomus.

^k Hieronymus. ^l Augustinus. ^m Cassianus. ⁿ Petrus Chrysologus. ^o Synesius.

hymnos offert Deo. Vistor Uticensis p libro secundo Wandalicæ persecutionis Clericos describit hymnos nocturnos psallentes : & libro tertio Hunnericum Regem, cum in exilium egisset Catholicos Episcopos & sacerdotes, legem tulisse narrat, ut non psallerent neque orarent : nec codicem ad legendum in manibus gestarent. S. Casarius, Arelatenfis in regula monastica S. Teridio tributa ritum psallendi in noctibus sic ordinat ; Vigilias à mense Octobri usque ad Pascha duos nocturnos faciant, & tres missas ; ab una missa legat frater tria folia, & orate ; legat alia tria, & orate ; legat alia tria, & levet se. Dicitè Antiphonam, Responsorium, & aliam Antiphonam ; Antiphonas ipsas de ordine psalterii. Post hæc dicant matutinos directaneum, *Exaltabote Deus meus Rex* ; deinde *Constemini*, inde *Cantemus Domino*, *Lauda anima mea Dominum*, *Benedictionem*, *Laudate Dominum de cælis*, *Te Deum laudamus*, *Gloria in Excelsis Deo*, & *Capitellum*. Omni Dominicâ sic dicatur. Sydonius Apollinaris, Epist. 17. libri 5. Cultu, ait, peracto vigiliarum, quas alternante mulcedine monachi, clericique psalmicines concelebraverant, quisque in diversa secessimus, non procul tamen, utpote ad tertiam præstò futuri, cum Sacerdotibus res divinâ faciendâ. Simeon Metaphrastes p vita S. Theodoræ Alexandrinæ, quæ Zenone imperante virili habitu induta in Monasterio vixit. Docet, inquit, eam Abbas de more psallere debere, vespertinam & matutinam glorificationem quotidie peragere, nec horarum ullam præmittere. Ipsa quoque moritura puerum sic instruebat. Consuetas preces numquam neglexeris, neque horas, quæ sunt constitutæ fratribus ad conveniendum, Matutini, inquam, Tertiar, Sextar, Nonar & Vesperarum. Narrat Nilus Monachus^z sanctos Patres in Sina à barbaris trucidatos summo mane, cum paulò ante defuissent hymnos cantare. Meminit vespertinæ psalmodiæ in vita S. Serverini Eugippus Abbas^u. In Monasterio S. Theodosii Cænobiarchæ, septies in die variis linguis hymnodicæ regula peragebatur. Possem alia multa ex vitis Sanctorum, qui hoc sæculo vixerunt, afferre : itemque ex historia Lausiaca Palladii^x, ex Socrate^y similiter, &

Sozomeno^z, qui ad præsens quoque sæculum pertinent ; sed pergo consulens brevitati.

6. Sexto sæculo horarum canonicarum assertor erit & testis, unus pro mille, sanctissimus Monachorum Patriarcha Benedictus^a, qui omnium justorum spiritu plenus, quantus fuerit in studio divinorum laudum propagando à capite octavo, usque ad vigesimum suæ Regulæ luculenter ostendit : sed de officii monastici ordinatione fufus infra suo loco. Meminit autem S. Benedictus omnium partium tam majorum, tam minorum cujusque officii, cæterisque horis completorium adjunxit, quod ab ipso institutum est, ut capite undecimo demonstrabimus. Hujus discipulus Gregorius Magnus^b ad septimum sæculum spectat, cujus laudes in sacramentario, & cantu, quem ab ipso Auctore Gregorianum vocamus, manifestæ sunt. Cæterùm hic sisto gradum. Quid enim adhuc egemus testibus^c ? Dicam cum Vario iudice apud Tullium^e : Aut hoc testium satis est, aut nescio quid satis sit. Paucis annis post Gregorium vixit Isidorus Hispalensis, cujus ingeniosum laborem in explanandis Ecclesiasticis officiis sequuti sunt postea haud contemnenda industria Alcuinus, Amalarius Fortunatus, Rabanus Maurus, Walfridus Strabo, Rupertus Abbas, Hugo de S. Victore, & alii recentiores, qui per latissimum hymnodicæ pelagus plenis eloquentiæ velis spantur.

7. Sacra igitur psalmodiarum modulatio æquales cum Angelis sortita natales crevit sub Patriarchis, novo vixit juventæ flore, non sub Pelagio secundo, ad quem insigni errore precis horariæ institutionem refert Polidorus Virgilius^d, sed nascente Ecclesia Apostolorum decretis stabilita. Et quidem nocturnas vigilias, laudes matutinas, Tertiam, Sextam, Nonam, & Vesperas jam ab ipsis Apostolorum temporibus in usu fuisse ex supracitatis testimoniis constat. Ex veteri quoque testamento multum momenti habet antiquitas illa matutini, & vespertini sacrificii : itemque illud, quod in mundi creatione vesper dumtaxat, & mane commemorantur, ut Rupertus Abbas^e observat. Prima verò tempore Cassiani, Completorium autem ex Divi Benedicti institutione initium habuc-

p Vistor Uticensis. q Casarius in regula num. 19. & 20. r Sidonius Apollinaris. s Metaphr. apud Suriun 12. Septemb. t Nilus Monachus. u Eugippus Abbas. Metaphrastes. x Palladius. y Socrates.

z Sozomenus. a Benedictus. b Greg. Magnus. c Cic. 2. de senib. d Polid. Virg. de inv. rerum lib. 6. cap 2. e Rup. de div. off. lib. 1. c. 9.

habuerunt. Auctor vitæ S. Guduvali Archiepiscopi, & Eremitæ horas canonicas Christi, & Apostolorum auctoritate institutas dicit, quas vir sanctus recitaturus cum dixisset, *Deus in adiutorium meum intende, Angeli subjunxerunt, Domine ad adiuvandum me festina*: & sic totum officium alternis vicibus cum viro Dei expleverunt. Porro successu temporum tantum fuit in Ecclesia divinæ psalmodiæ studium, ut nec diminui amplius nec augeri posse videatur. Scribit Palladius *g* oculatus testis civitatem se vidisse, in qua cum plura essent Monasteria, quam profanæ domus, in omnibus vicis, & angulis divinæ laudes cantabantur, ut ex una civitate una facta cermeretur Ecclesia. Metaphrastes apud Surium *b* auctorem Accemerarum fuisse tradit Alexandrum Abbatem, qui, cum prius Byzantii exereretur in templo magi Martyris Menæ, postea in ipso ostio Ponti venerandum statuit Monasterium, in quo novam quidem, sed longè omnino pulcherrimam legem imposuit, ut hymnorum ad Deum nunquam interrumperetur perpetuitas; Sed per vices mutatis ministris hæc nunquam silens, & nunquam conquiescens tribueretur Deo glorificatio. Mortuo verò Alexandro successit Joannes, qui in regione Bythinorum aliud excitavit Monasterium ἀνομιματόν, id est, non dormientium. Joanni successit Marcellus, qui in plura cœnobia idem studium inexit. In regia autem urbe Constantinopoli simile Monasterium constructum fuisse scribit Nicephorus *i*, in quo perpetuis carminibus nunquam non hymni Deo canebantur, fidelitate monachorum eam ob rem in tres cœtus divisi. Nec caruit Occidens hoc instituto. Bernardus in vita Sancti Malachias, postquam de multitudine Monasteriorum Hyberniæ, & Scotiæ loquitur est; Ex quibus, inquit, ad has nostras Gallicanas partes S. Columbanus ascendens Luxoviense construxit Monasterium factus ibi in gentem magnam. Ajunt tam magnam fuisse, ut succedentibus sibi vicissim choris continuarentur solemnia divinorum, ita ut ne momentum quidem diei, ac noctis vacaret à laudibus. Diu etiam viguit in Monasterio Agonensi Thebis Martyribus sacro hæc incessabilis psalmodiæ ratio à sancto Sigismundo Rege & Martyre instituta, ut in

f apud Surium 6. Junii. *g* Pallad. in histor. Lausiacæ. *b* Sur. 29. Decemb. *i* Niceph. hist. Eccl. l. 5. c. 23.

historia Francorum Gregorius Turonensis *k* testatur; Libro quoque de gloria Martyrum assiduum, & quotidianum psallentium à prædicto Rege ibidem institutum affirmans. Ab Agauno verò hæc psallendi regula in alias partes diffusa est, nam ut refert Aimonius *l* libro tertio de gestis Francorum, Guntramnus Rex Basilicam ædificavit, in qua monachi jugiter psallerent, prout Rex Sigismundus in Agauno instituerat. Qui videlicet psallendi ordo, ait ille, etiam ad sepulchrum S. Martini antiquitus celebrabatur: & à B. Germano in Monasterio S. Vincentii servari iussus, nec non in Monasterio S. Dionysii à Dagoberto Rege agi præceptus est *m*. Quo Dagoberto regnante S. Amatus Abbas Monasterium Virginum construxit, quas in septem turmas distributas noctu diuque per vices sine intermissione psallere voluit, ita ut semper duodecim Virgines in unaquaque turma essent. Teste item Fulberto *n* apud Surium sub disciplina S. Aichardi Abbatis vivebant in uno cœnobio nongenti monachi divinis laudibus jugiter incumbentes: ex his una die obierunt quadringenti quinquaginta à Deo præmoniti, quorum una pars hora tertia, pars altera hora sexta, pars tertia hora nona, pars quarta hora vespertina decessit. Narrat Hieronymus Emsfer *o* in proœmio vitæ S. Bennonis Episcopi, Clericos Ecclesiæ Misnensis in varias classes distributos jugiter psallere consuevisse die, ac nocte; quam perennem laudationem Ernestus, & Albertus fratres Saxoniarum Principes, & Misniæ Marchiones fundarunt. Sunt & aliæ multæ ejusmodi Ecclesiæ, in quibus olim jugis Psalmodia exercebatur: nam, ut in Orientem regressus *p* in Philotheo, in quo hymnos matutinos, & vespertinos decantabant monachi primo Græci, deinde Syri, utriusque propria lingua sibi succedentes. Describens quoque monasterium Zozimæ Sophronius *q* Episcopus in vita S. Mariæ Ægyptiacæ, Psallentia, inquit, ibi erat incessabilis totius noctis habens stabilitates. Tum Oxyrynchus dicta est civitas in Thebaide, in qua per omnem partem die, ac nocte hymnos, & laudes Deo referebant viginti

Pppp mil-

k Greg. Turon. histor. Franc. lib. 4. c. 6. *l* de glor. Mart. cap. 75. *m* Aimon. de gestis Franc. l. 3. cap. 80. *n* Surius 13. Septembris. *o* Fulbert. c. 17. vita S. Aichardi, apud Sur. 15. Septemb. *p* Hier. Emsfer. apud Sur. 6. Jun. t. 7. *q* Theod. Philoth. cap. 5. *q* Sophronius lib. 2. de vita Patrum cap. 4.

millia virginum, & decem millia monachorum. Etiam in ordine nostro Cisterciensi quædam cœnobia fuisse legi, quibus ex hac institutione nomen inditum fuit, nam laus perennis, & jugis laus vocabantur, quod in eis perenni succellione divinæ laudes celebrarentur. Emulabantur nimirum antiquiores monachi supernæ Hierusalem gaudia, per cuius vicos festinum Alleluja nunquam interruptis concentibus cantatur. Nam, ut optimè Augustinus ^z; Cum post istas corruptionis angustias habitabimus in domo Dei, tota vita nostra non erit nisi laus Dei. Recedente necessitate omnia negotia necessitatis intercidunt, quoniam non erit quid ibi agatur. Non dico die, ac nocte, ubi nox non est, sed toto die, cum unus dies est, non erit quid ibi agamus, nisi laudemus quem diligimus, quia tunc & videmus. Modò non visum desideramus, & laudamus: tunc visum quod amamus, quomodo laudabimus? sine fine erit laus, quia sine fine amor.

8. Longum esset retexere quam sublime, quam divinum sit opus divinis quotidie laudibus vacare; hymnis, & canticis spiritualibus exercere seipsum, & beatorum in terris felicitatem imitari, sicut scriptum est *f. Beati qui habitant in domo tua Domine, in secula seculorum laudabunt te.* Placet hic Antiochi sanctissimi monachi verba dedisse ^z. Psalmodia, inquit, est opus incorporearum virtutum Deo administrantium, & indivulsi assistentium, juxta quod dicitur, *Laudate Dominum omnes Angeli ejus, laudate eum omnes virtutes ejus.* Hoc opus competit & hominibus, omnis enim spiritus laudet Dominum. Monachis autem peculiari quadam prærogativa, vel in primis convenit, quod institutum vitæ prorsus Angelicæ delegerunt. Suffragatur Antiocho Cyrillus ^a Hierosolymitanus his verbis. Propterea traditam nobis hanc Seraphicam Theologiam Sanctus, Sanctus, Sanctus recitamus, ut in illa cœlesti hymnodia cum supramundana militia communicemus per hujusmodi hymnos nos sanctificantes. Scribit Philo ^x magis gaudere Deum puris mentibus, quæ hymnos offerant in gratiarum actionem, quam Hecatombris. Ad hoc enim, teste Chrylostomo ^y, creatus est homo, ut laudet Deum. Nihil à nobis, ait ille, æquè requirit Deus, ac laudes, & gratiarum actiones; propterea rationales nos

fecit, & à brutis lingua discrevit, ut eum laudemus, & jugiter glorificemus. Sed de psalmodiæ excellentia ne plura hic scribam, fecit vir omnium literarum gloria illustris Anacletus Siccus ^z, qui universa de genere hoc elegantissimè pertractavit edito insigni opere de Ecclesiastica hymnodia, ejusque usu, & præstantia.

9. Utinam possem, Deus meus, vera jucunditas cordis mei, utinam possem laudare te tam excelsa voce, tam pura mente, sicut unquam laudatus es ab aliqua creatura tua in cœlo, & in terra. Utinam possem omni momento vacare tibi, & à laude tua nunquam cessare. Ubi est enim bonum meum, & lætitia mea, ubi pax, & requies animæ meæ, nisi in laude creatoris mei? Sed quomodo potero te dignè laudare, qui nec te satis mirari dignus sum? Nam fœcundia depressus ad te, qui justus es, ipse non justus erigi nequeo: & cum adhuc simulacra mundi hujus circumferam, vel invitus ad terram alidior; neque speciosa laus esse potest in ore peccatoris. Veruntamen ante te est omne desiderium meum, & multiplex gemitus cordis mei pro defectibus meis. Suscipe igitur ardentissimum desiderium languentis animæ meæ in laudem, & gloriam nominis tui. Suscipe vota cordis mei in holocaustum matutinum, ascendat oratio mea ad te, sicut incensum vespertinum: da sermonem rectum, & bene sonantem os meum, ut placeant verba mea, & hæc qualescunque lucubrationes meæ in conspectu tuo in æternum.

10. Possèm hoc loco acriori stylo adversus quosdam Anonymos invehi, qui ementito Theologi nomine, ut facilius deciperent simpliciores, ausi sunt publicam horarum canonicarum recitationem irridere, & calumniari. Ajunt supervacua esse tot officia, ad honestam duntaxat Religiosorum, alioquin otio & inertia languentium, occupationem adinventam. Nunc in Ecclesiæ utilitatem, in studia literarum, in præstantissima charitatis opera diu noctuque incumbentibus quid opus cantu, & psalmodiâ? Quasi verò omnium Ordinum religiosi viri choro jugiter mancipati non infinita pietatis opera exercuerint, non plura posteris reliquerint doctrinæ monumenta. Nusquam sancti Patres officii divini solemniter recitandi causam designant otiosorum occupationem. Aliæ illis causæ. Nec se

otiosos

^z August. in Psal. 141. ^f Psalm. 83. ^t Antiochus hom. 10, quæ tota est de psalmodia. ^u Cyrill. ca. 1. ^v Chry. in Psal. 116.

^z Anaclet. Siccus.

otiosos nuncupari patientur tot Ecclesiæ proce-
res, tot Præsules, & Antistites tot primæ notæ
Theologi, tot sanctitate insignes viri, tot illu-
stres Dominici agri cultores, qui in Deo dicatis
cœnobiis non sine proximi ædificatione, &
animarum fructu vixerunt, & vivunt: non tot
presbyteri, & Ecclesiarum Cathedralium Can-
onici, & scientia, & natalibus illustrissimi,
non ipse summus Pontifex Ecclesiæ Catholice
caput, non Cardinales, non Reges, & Princi-
pes, qui omnes summo studio hunc morem sta-
tis horis publicè psallendi ab ipsius Ecclesiæ in-
conulabilis ad hanc nostram senescentem ætatem
coluerunt, laudarunt, frequentarunt, semperque
laudabunt, & frequentabunt, donec Antichri-
sti tyrannis omnem Dei cultum à fidelibus tollat.
Sectarios tanta intemperie Ecclesiasticum can-
tum irridere non miror: solemne illis est omnem
pietatis speciem, omnem religionis majestatem
evertere. At inter Catholicos, inter eos, qui se
Theologos nuncupant, homines reperiri, qui
antiquissimos Ecclesiæ ritus, qui sanctissimam
psallendi disciplinam, si non omnino tollere,
at saltem dignitatem ejus minuere, præstantiam
obfuscare conentur; profectò non crederem, ni
typis evulgatæ scriptiones id evidenter ostende-
rent. Psalmodiam igitur nihil æstiment fideles,
quæ maximas Dei laudes continet, nostræ Re-
ligionis arcana commemorat, contemplationem
nutrit, gignit amorem, perfectam orandi for-
mam exercet, demones fugat, lætificat Ange-
los, delicias spirituales subministrat, & quandam
in terris cœlestis gloriæ fidelitatem repræsentat.
Væ retroactis seculis, istos Theologos non tulerunt,
ut admonerent Ecclesiam, ne tot canti-
bus, & prolis precibus fatigaretur. Sed par-
co verbis. Lætant, quia malè agunt, adver-
sarii. Nolo ego cum larvis, aut instar illius
Cyclopi apud Homerum cum nemine lu-
ctari. Porro de ortu, & excellentia sacrosan-
ctæ Psalmodiæ jam diximus: nunc dicendum,
quæ causæ à sanctis Patribus assignentur, ob
quas certæ horæ ad psallendum Deo fuerint
institutæ.

CAPUT II.

Quibus de causis certæ quædam horæ ad
psallendas Deo laudes fuerint
institutæ.

§. 1.

*Varia nomina horarum Canonicarum expli-
cantur. Cur divina mysteria symbolis, &
allegoriis occultarint Antiqui.*

Certos hymnos, certamque rationem
publicè laudandi Deum primi Patres
Ecclesiæ divinum officium nuncuparunt.
Vocant enim officium Latini idiomatis Professo-
res id, quod quisque debet efficere, habita ra-
tione locorum, temporum, & personarum. Inde
titulum de Officiis acceperunt libri tres Ciceroni-
s, totidemque Ambrosii Præsulis Mediola-
nensis. Est etiam officium apud Suetonium^a ho-
nor, vel obsequium: Assidentem, inquit, con-
jurati specie officii circumsteterunt. Dicitur au-
tem officium una immutata litera ob decorem
sermonis, quasi efficium ab efficiendo, ut no-
tat Ambrosius^b. Quia verò in divinis laudibus
id omne continetur, quod nobis faciendum est
erga Deum, easque statim horis persolventes de-
bitum servitutis obsequium supremæ Majestati
impendimus, ideò sub hac duplici acceptione
Dei laudibus officii nomen imposuerunt Anti-
qui. Alii horarias preces cursum divinum voca-
runt, vel à cursu solis desumpto vocabulo; vel
quia legendo, & cantando percurruntur. San-
ctus Columbanus^c Regulæ suæ caput septimum
inscripsit de cursu: S. Bonifacius^d Epistola 17.
speciales horas, & cursum Ecclesiæ custodiant:
Gregorius Turonensis^e, exurgente Abbate cum
monachis ad celebrandum cursum: Fortunatus^f
Pictaviensis Episcopus in vita S. Germani,
S. Germanus iter agens semper nudo capite cur-
sum recitavit, etiam si nix, aut imber urgeret:
Idem in carminibus^g:

Pppp 2

Carminibus

a Suet. in Casare. b Ambr. de off. lib. 1. cap. 8.
c Columban. reg. cap. 7. d Bonifac. epist. 17.
e Greg. Turon. l. 1. de glor. Martyrum c. 11. f For-
tunatus. c. 79. vitæ S. Germani. g Idem lib. 2. ep. 10.